

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**GENEL KURUL
KARAR****İ.L. BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2020/9807
Karar Tarihi : 24/2/2026

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekilli : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekilli : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportörler : Akif YILDIRIM
Hüseyin Özgür SEVİMLİ
Başvurucu : İ.L.
Vekili : Av. Zeynep Gülşah VURGEÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, anlatımları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sorgulanmalarına fırsat verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 5/3/2020 ve 30/1/2023 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyonca 2020/9807 bireysel başvuru numaralı dosyada adil yargılanma hakkına yönelik ihlal iddiaları yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına; 2023/10094 bireysel başvuru numaralı dosyada ise tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle

2023/10094 bireysel başvuru numaralı dosyanın 2020/9807 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1952 doğumlu olup inceleme tarihi itibarıyla Marmara 3 No.lu L. Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak tutulmaktadır. Suriye uyruklu ve kardeş olan üç erkek çocuk mağdurdan M.M. 2014 doğumlu, Ha.M. ve H.U.M. ise 2010 doğumludur.

7. Mağdurların babası olan Mue.M.nin 30/6/2019 tarihinde karakola müracaat etmesi üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır. Kolluk görevlilerince Mue.M. ile yapılan sözlü görüşme sonucunda düzenlenen tutanağa göre Mue.M. önceden dışarıda vakit geçiren oğlu M.M.nin bir şifredir evden çıkmadığını, nedenini sorduğunda sokak üzerindeki otoparkı işleten 60-65 yaşlarındaki İ.nin yanına gitmek istemediğini, bu kişinin kendisine yönelik cinsel istismarda bulunduğunu, bu olayın 27/6/2019 günü gerçekleştiğini söylediğini aktarmıştır.

8. Kolluk görevlilerince yapılan araştırma sonucunda M.M.nin anlattığı olaya konu otoparkı işlettiği tespit edilen başvurucu hakkında yakalama işlemi gerçekleştirilmiştir.

9. Mue.M. 30/6/2019 tarihinde kollukta alınan beyanında başvurucuyu evlerinin yakınında otopark işletmesi nedeniyle üç yıldır tanıdığını, oğlu M.M.nin de başvurucuyu yaklaşık iki yıldır tanıdığını ve mahalledeki diğer çocuklarla birlikte ara sıra başvurucunun işyerine gidip oyun oynadıklarını, M.M.nin iki yıldır anaokulunda okuduğunu ve oğlunun her gün okul çıkışı büyük oğlu T.M. ile başvurucunun işyerine uğrayıp onunla sohbet ettikten sonra eve döndüklerini belirtmiştir. Mue.M. ayrıca 27/6/2019 günü oğlu M.M. ile eve dönerlerken sokakta başvurucuyu gördüklerini, oğluna başvurucunun yanına gidip onunla oynamasını söylediğinde oğlunun başvurucunun yanına gitmek, onunla oynamak ya da onu görmek istemediğini aktardığını, nedenini sorduğunda üç dört gün önce başvurucunun kendisini yanına çağırıp cinsel istismarda bulunduğunu anlatınca şoke olduğunu, müracaatta bulunduğu güne kadar oğluna bu durumu her sorduğunda aym şeyleri söylediğini beyan etmiştir.

10. Başvurucu 30/6/2019 tarihinde kollukta alınan ifadesinde kendisine iftira atıldığını, üç yıldır işlettiği otoparkın önüne mahalleden tanıdığı birçok çocuğun gelip oyun oynadıklarını, Mue.M.yi de üç yıldır tanıdığını, kendisiyle caddede karşılaşip sohbet ettiklerini, Mue.M.nin bazen de çocuklarıyla yanına geldiğini, mağdurlardan M.M.yi altı aydır tanıdığını, Mue.M.nin suçlamalarını kabul etmediğini beyan etmiştir.

11. Mue.M. kollukta verdiği ilk ifadeden sonra aynı tarihte kolluğa yeniden başvurmuş ve Mue.M.nin ek ifadesi alınmıştır. Mue.M. ek ifadesinde eve gittiğinde diğer

oğulları Ha.M. ve HÜ.M. ile konuştuğunu, onların da başvuru tarafından istismara uğradıklarını anlattıklarını söylemiştir. Bu beyanlara karşı başvuru; yeniden alınan ifadesinde ise HÜ.M. ve M.M.yi tanıdığını, bu çocukların ara sıra otoparkın yanına gelip top oynadıklarını, bu nedenle onlara buraya gelmemeleri ve top oynamaları konusunda kızdığını ancak cinsel istismarda bulunmadığını savunmuştur.

12. Mağdurların ifadeleri Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde kurulan Çocuk İzlem Merkezi'ndeki özel odada 1/7/2019 tarihinde Cumhuriyet savcısı tarafından adli görüşmecisi, aile görüşmecisi, tercüman ve avukatın da hazır bulunmasıyla alınmıştır. İfade alma işlemleri aynı zamanda sesli ve görüntülü olarak CD ortamına da kaydedilmiştir.

13. İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğince 1/7/2019 tarihinde yapılan sorgusunda atılı suçlamayı kabul etmediğini, kanser hastası olup tedavi gördüğünü, mağdur çocukları ismen tanımadığını, onların otopark çevresinde top oynayan çocuklar olduklarını, atılan topların otoparktaki araçlara zarar vermesi nedeniyle çocukları kovduğunu, kendisine iftira atıldığını savunan başvuru. sorgusunun ardından tutuklanmıştır.

14. Psikolog olan adli görüşmecisi, mağdurlarla yaptığı görüşmeler sonrası Başsavcılığa sunduğu 5/7/2019 tarihli değerlendirme raporlarında mağdurların bilinçlerinin açık, yer, zaman ve kişi oryantasyonlarının tam olduğu, anlama, algılama ve kendilerini ifade etme gibi bilişsel becerilerinin yaşları ile uyumlu olduğu, iletişime açık oldukları, adli görüşme öncesi yapılan ön görüşmeler ile adli görüşmelerin tutarlı, sözel anlatımları ile duygulanımlarının uyumlu olduğu, sorulara kurgudan uzak doğal yanıtlar verdikleri, yapılan adli görüşmelerin geçerli ve güvenilir olduğu kanaatine vardığını ifade etmiştir.

15. Soruşturmanın tamamlanması üzerine Başsavcılık, her üç mağdura yönelik eylemler nedeniyle başvuru hakkında zincirleme şekilde çocukların cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Başsavcılık, anılan iddianamede mağdurlar ile babaları Muc.M.nin ifadelerine yer vererek başvurucuya atılı eylemlerin bu ifadelerde belirtildiği gibi gerçekleştirildiği iddiasında bulunmuştur.

16. İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada Mahkeme 16/7/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemlerini yapmıştır. Mahkeme; tensip tutanağında duruşmanın ilk celsesinin 9/10/2019 tarihinde yapılmasına ve mağdurların yaşını, Çocuk İzlem Merkezinde ifadelerinin alınmış olmasını ve psikolojilerinin olumsuz etkileneceğini dikkate alarak yeniden dinlenmelerine gerek olmadığına karar vermiştir.

17. Başvuru müdafisi 1/10/2019 tarihinde Mahkemeye sunduğu dilekçede mağdurların ve babalarının beyanlarına yer verdikten sonra bu beyanların gerçeği yansıtmadığını, hem kendi içlerinde hem de birbiriyle çelişkili olduğunu savunmuş; ayrıca isim ve adreslerini bildirdiği tanıklar H.Y. ve N.T.nin Mahkeme huzurunda dinlenmelerini talep etmiştir.

18. Duruşma 9/10/2019 tarihli celsede tamamlanmıştır. Bu celsede başvuru, müdafinin de hazır bulunmasıyla savunma yapmıştır. Duruşma tutanağına göre mağdur çocukların kollukta alınan ifadelerine ilişkin tutanaklar okunmuştur. Başvuru; tekrar ettiği önceki ifadelerine ek olarak mağdurların babası Muc.M.yi otopark önüne aracını park etmesi nedeniyle uyardığını, bu nedenle onunla birkaç kez tartıştıklarını, fizyolojik sorunları

nedeniyle de atılı suç işleminin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca mağdurlar ile babalarının kendisine kızdıkları için iftira atıklarını, mağdur çocukların otoparka tek başlarına değil hep birlikte geldiklerini savunmuştur. Bunlara ek olarak müdafinin sunduğu dilekçede bildirilen iki kişiyi kendisinin mağdur çocukları otoparktan kovduğuna ve mağdurların babası ile tartıştığına tanık olmaları nedeniyle dinletmek istediğini belirtmiştir.

19. Bu celsede katılan sıfatıyla hazır bulunan Mue.M. önceki beyanını tekrar etmiş; çocuklarının anlatması üzerine olay hakkında bilgi sahibi olduğunu, başvurucuyla tanıştıklarını ve ara sıra sohbet ettiklerini, aralarında herhangi bir tartışma yaşanmadığını söylemiştir.

20. Duruşma tutanağında mağdurlarla ilgili olarak düzenlenen adli görüşme değerlendirme raporlarının, yazılı ifadelerinin ve ifade alma işlemi sırasında gerçekleştirilen ses ve görüntü kaydını içeren CD'lerin dava dosyasına gönderildiği belirtilmiş ancak CD'ler huzurda izlenmemiştir.

21. Mahkeme; başvurunun savunma dilekçesinde belirttiği kişilerin soyut ve subjektif bilgi sahibi oldukları ve beyanlarının kovuşturmaya katkısının olmayacağı gerekçesiyle bu kişilerin tanık sıfatıyla dinlenilmeleri talebini ara kararıyla reddetmiştir. Mahkeme; duruşma sonunda başvurunun olay tarihinde on iki yaşını tamamlamayan mağdurlar Ha.M. ve Hü.M.ye yönelik, zincirleme şekilde çocukların cinsel istismarı suçundan iki kez 12 yıl 6 ay hapis, zincirleme şekilde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan iki kez 3 yıl 9 ay hapis ve mağdur M.M.ye yönelik zincirleme şekilde çocukların cinsel istismarı suçundan 8 yıl 9 ay hapis ve zincirleme şekilde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık tüm aşamalarda atılı suç işlemediği, katılan ile park yeri konusunda aralarında tartışma çıktığı, mağdurların da otopark etrafında top oynayarak araçlara zarar vermelerinden dolayı kendilerini kovaladığı, ancak kendisinden neden şikayetçi olduklarını bilmediği şeklinde inkara yönelik savunmada bulunmuş ise de, sanıktan şikayetçi olmalarını gerektirir aralarında husumet bulunduğu ilişkin dosyaya yansıyan delil edilemeyen yaşı küçük mağdurların birbiriyle örtüşen ve kendi içinde çelişmeyen samimi taddia beyanları, olayın adli mercilere yansımaya şekli ve dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde sanığın kendisini cezadan kurtarmaya yönelik olduğu değerlendirilen savunmasına itibar edilmemiş ve bu şekilde sanık [L.L.nin] 12 yaşını tamamlamamış her üç mağdura yönelik olarak ayrı ayrı çocuğun cinsel istismarı ve çocuğa karşı cinsel amaçlı kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği sabit görülmüş[tür.]"

22. Başvurucu müdafii; istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle mağdurları sorgulayamadığını, başvurunun mahkûm olduğu suçların her biri açısından kararların yasal ve yeterli gerekçe içermediğini, tanık dinletme taleplerinin gerekçesiz şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ile katılan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının istinaf başvuruları, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesinin (Daire) duruşma açmadan dosya üzerinden verdiği 12/12/2019 tarihli kararla çocukların cinsel istismarı suçundan kurulan hükümler yönünden temyiz yolu açık, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan kurulan hükümler yönünden ise kesin olmak üzere esastan reddedilmiştir.

23. Başvurucu, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından verilen ve Daire kararıyla kesinleşen mahkûmiyet kararları yönünden 2020/9807 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Başvurucu müdafii, çocukların cinsel istismarı suçundan kurulan hükümlere yönelik olarak sunduğu 21/2/2020 tarihli temyiz kanun yoluna başvuru dilekçesinde de istinaf kanun yolu başvurusunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

25. (Kapatılan) Yargıtay 14. Ceza Dairesi 24/5/2021 tarihli kararıyla her üç mağdura karşı çocukların cinsel istismarı suçundan verilen mahkûmiyet kararlarına yönelik Daire kararını bozmuştur. Yargıtay; anılan kararda mağdurların dava konusu olayın *tek tanığı* olduklarını değerlendirmiş ve maddi gerçeğin ortaya çıkması açısından mağdurların duruşmaya getirilerek dinlenmeleri, bunun mümkün olmaması durumunda ise soruşturma evresinde ifade alma işlemlerinin aktarıldığı CD'lerin duruşmada taraflarla birlikte izlenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

26. Mahkeme, bozma kararı üzerine yaptığı yargılamanın duruşmasını iki celsede tamamlamıştır. Mahkeme 8/7/2021 tarihinde yaptığı duruşma hazırlığı işlemlerine ilişkin tensip tutanağında mağdurlar ile babaları adına zorla getirme müzekkeresi düzenlenmesine ve mağdurların adli görüşme odası aracılığıyla psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi huzurunda beyanlarının yeniden alınmasına karar vermiştir.

27. Mahkeme, başvurunun Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katılımının sağlandığı ve müdafinin de hazır bulunduğu 30/9/2021 tarihli ilk celsede bozma kararına uyulmasına karar vermiş ancak bu celsede söz alan katılan Mue.M. çocuklarının olumsuz etkilenmemeleri için duruşmaya gelmelerini istemediğini belirtmiştir. Başvurucu müdafii ise bozma kararının gereği olarak mağdurların Mahkeme huzuruna getirilerek yeniden ifadelerinin alınmasını ve kendilerine soru sorma olanağının sağlanmasını talep etmiştir. Mahkeme; tensip tutanağında kararlaştırdığının aksine bu celsede mağdurların yaşlarını, olayın özelliklerini, olayın niteliğine göre kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi ve katılanın beyanını dikkate alarak belirterek mağdurların yeniden duruşmaya getirilmelerine gerek olmadığına, bozma kararı gereğince mağdurların görüntülü ifadelerini içeren CD'lerin duruşmada izlenmesine dair ara kararı vermiştir.

28. Mahkemenin ara kararı doğrultusunda tercümanın da hazır bulunmasıyla duruşma sırasında görüntülü CD'leri izlenmiştir. Mahkemenin duruşma tutanağına aktarılan ve kayıtlara ilişkin olan değerlendirmesi şöyledir:

"Mağdurlar [Ha.M. ve Hü.M.nin] Türkçe konuştukları, anlaşılır ve kendilerini rahat ifade eder görüntüde oldukları, sorulara akıcı ve anlaşılır yanıtlar verdikleri, uzmanın yazı tahtasına yazı ve işaretler koyarak ifadeyi notladığı ve mağdurların ifadede anlaşılır olmalarını sağlamaya yönelik katkıda bulunduğu, çocukların genellikle elleriyle oynamak biçiminde zaman zaman tedirgin tavır sergiledikleri, mağdur [Hü.nün] ifadesinin başlangıcında tercümanın ihtiyaç duyarsa kendisine yardımcı olmak için hazır olmak için olduğunu beyan ettiği, mağdur [M.M.nin] Türkçe bilmemesi nedeniyle tercüman vasıtasıyla beyanda bulunduğu, uzmanın sehpa üzerinde insan vücudu üzerindeki çizimleri üzerinden çocuğun ifadesini anlaşılır kıldığı, dinlenen ifade içeriklerinin dosyada yer alan mağdurlara ait ifade tutanakları içeriğiyle uyumlu olduğu, özü değiştirilmiş bir beyan bulunmadığı görüldü."

29. Duruşmada izlenen görüntülere karşı başvuru müdafii; yapılan işleme itirazlarının olmadığını, beyanlarda geçen aleyhe hususları kabul etmediklerini, beyanlarda yer alıp ifade tutanaklarına geçmeyen eksik ve çelişkili hususları sonradan bildireceklerini söylemiştir. Duruşma tutanağı, celse arasında başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu müdafii, celse arasında sunduğu dilekçede dava konusu olay özelinde değerlendirmeler yaparak mağdurların ifadelerinin birbirleriyle ve katılanın anlatımlarıyla çelişkili olduğuna dair argümanlar ileri sürmüştür; ayrıca CD'lerin duruşmada izlenmesi işlemi açısından da mağdur çocukların beyanlarındaki bazı çelişkili kısımların duruşma tutanağına aktarılmadığını, tutanakların özet şekilde tutulduğumun ifade tutanaklarının içeriğinden de anlaşıldığını, tutanaklarda bu durumun açıkça *"Mağdurun bu görüşmede bulunduğu beyanlar ifade zaptına özetle geçildi."* şeklinde belirtildiğini, adli görüşmeci tarafından çocukların çelişkili beyanlarının yönlendirilerek netleştirilmeye çalışıldığını, bu nedenle de ifadelerin güvenilirliğinin etkilendiğini ileri sürmüştür.

30. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvuru kişinin her üç mağdura karşı çocukların cinsel istismarı suçundan önceki hükümlerdeki gibi cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, gerekçesinde Yargıtayın bozma kararında belirttiği eksikliği mağdurların görüntülü ifadelerini içeren CD'yi duruşmada izleyerek giderdiğine dair açıklamaya yer verdikten sonra bu suçların sübutuna ve başvuru hakkındaki cezaların belirlenmesine ilişkin bozma kararı öncesinde verdiği mahkûmiyet kararlarındaki gerekçeyi yinelemiştir.

31. Başvuru müdafii, -diğerlerinin yanı sıra- duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle mağdurları sorgulayamadığına ve tanık dinletme taleplerinin gerekçesiz şekilde reddedildiğine dair itirazlarını tekrar ederek temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 9. Ceza Dairesi 2/11/2022 tarihinde hükümleri onamıştır.

32. Başvuru, her üç mağdura karşı çocukların cinsel istismarı suçundan verilen ve Yargıtay kararıyla kesinleşen mahkûmiyet kararları yönünden de 2023/10094 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

33. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun *"Çocukların cinsel istismarı"* başlıklı 103. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. ... Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. ... Cinsel istismar deyiminin;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

...

anlaşılır."

34. 5237 sayılı Kanun'un "Kişiyi hürriyetinden yoksun kalma" başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere girmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

...

(3) Bu suçun;

...

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

...

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır."

35. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi" başlıklı 236. maddesi şöyledir:

"(1) Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.

(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. (Mülga cümle: 17/10/2019-7188/22 md.)

(4) (Ek: 17/10/2019-7188/22 md.) Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.

(5) (Ek: 17/10/2019-7188/22 md.) Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınır. Mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır. Kovuşturma evresinde ise ancak, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması hâlinde bu işlem, mahkeme veya görevlendireceği nâip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirilir. Mağdur çocuk yargı çevresi ve mülki sınırlara bakılmaksızın en yakın merkeze götürülmek suretiyle bu fıkra da belirtilen işlemler yerine getirilir.

(6) (Ek: 17/10/2019-7188/22 md.) Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olanların soruşturma evresindeki beyanları

bakımından da beşinci fıkra hükmü uygulanır. Ancak, beyan ve görüntülerin kayda alınmasında mağdurun rızası aranır.

(7) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Beşinci ve altıncı fıkra kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları dava dosyasında saklanır, kimseye verilmez ve gizliliği için gerekli tedbirler alınır.

(8) (Ek:17/10/2019-7188/22 md.) Beşinci ve altıncı fıkra kapsamında alınan beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülür. Bu tutanak, talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafii, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Beyan ve görüntü kayıtları bu kişilere soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir."

36. 10/6/2020 tarihli ve 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (63 sayılı CBK) "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin uygulanmasında;

a) Adli destek görevlisi: Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı kadrolarında çalışanları,

...

ç) Kırılğan grup: Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi gereğince adli destek görevlileri tarafından yapılan bireysel değerlendirme sonucunda suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği tespit edilen mağdurlar ile adli sisteme dâhil olan çocukları,

...

ifade eder."

37. 63 sayılı CBK'nın "Bazı mağdurlara yönelik hizmetler" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"Kasten öldürme ve bu suça teşebbüs, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, çocuğun cinsel istismarı, nitelikli cinsel saldırı ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından mağdur olanlara aşağıdaki hizmetler sunulur:

a) Ceza muhakemesinin zorunlu kaldığı durumlar hariç olmak üzere, soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin yapıldığı yerlerde, şüpheli veya sanıkla mağdurun temasını önleyici tedbirler alınır."

38. 63 sayılı CBK'nın "Kırılğan gruplara sunulacak hizmetler" başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Adli sisteme dahil olan çocuklar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan veya aile içi şiddet, terör ve insan ticareti suçlarından mağdur olanların başvurumaları halinde müdürlük bünyesinde çalışan adli destek görevlileri tarafından bu maddedeki hizmetlerin sunulması amacıyla bireysel değerlendirme yapılır.

...

(3) Bireysel değerlendirme sonucunda kırılığa girdiği tespit edilen mağdurlara adli destek görevlisi aracılığıyla sunulacak hizmetler şunlardır:

a) Mağdurun, Cumhuriyet savcısının veya hâkimin isteği üzerine, mağdurun dinlenilmesinden önce kaygı düzeyini düşürmek amacıyla içinde bulunduğu ortamı, ilgili kişileri ve süreci açıklamak.

b) Mağdurun kendini rahat ifade edebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını Cumhuriyet savcısı veya hâkime bildirmek ve mağdur dinlenirken yanında bulunmak.

c) Cumhuriyet savcısı veya hâkimin isteği üzerine sosyal inceleme raporu hazırlamak.

ç) İfade ve beyan işlemlerinin adli görüşme odasında gerçekleştirilmesini Cumhuriyet savcısı veya hâkime önermek.

...

e) Adli süreç boyunca etkin desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilen mağdurlara yönelik hizmetlerde vaka yönetimi uygulamak.

..."

39. 63 sayılı CBK'nun "Adli görüşme odaları" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanması, ifade ve beyanların özel ortamda adli destek görevlisi aracılığıyla alınması amacıyla müdürlük bünyesinde adli görüşme odaları kurulur.

(2) Adli görüşme odalarında yapılan tüm iş ve işlemler görüşme yapılan kişinin örselenmesini engelleyecek şekilde ve mümkün olan en kısa sürede gerçekleştirilir. Çocuklarla ilgili iş ve işlemlerde çocuğun yüksek yararı ilkesi dikkate alınır."

40. 4/10/2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2012/20 sayılı ve "Çocuk İzlem Merkezi" konulu Genelge'nin (2012/20 sayılı Genelge) ilgili kısmı şöyledir:

"Çocuğun beden veya ruh sağlığına zarar veren ya da zarar verme riski taşıyan, fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimini olumsuz etkileyen durumlar, çocuğa karşı kötü muamele şeklinde tanımlanmaktadır. Kötü muamelenin istismar ya da ihmâl olmak üzere iki farklı boyutu bulunmaktadır. Ülkemizde istismara uğrayan çocuk ve/veya ailesi, yaşanan olumsuzlukları pek çok sebeple gizleme eğilimindedir. Bu sebeple de istismara uğrayan çocuğa verilmesi zorunlu olan hukuki, tıbbi, ruhsal ve sosyal destek aksayabilmektedir.

Mağdur çocukların; kolluk kuvvetleri, adli merciler ve sağlık kurumları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi ve bu süreçte yaşadıklarını defalarca dile getirmek zorunda bırakılması, gizliliğin yeterince sağlanamaması, ilgili kurumlarda çocukla görüşme yapanların; çocuğun ruhsal durumunu gözeterек görüşme yapabilecek yeterlilikte eğitime sahip olmaması halinde, çocuğun uğradığı travma şiddetlenmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak; çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye

İndirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezlerinin (ÇİM) kurulması ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığınca koordine edilmesi gerekli görülmüştür.

...

Öte yandan; ÇİM'lerin çalışma ve yaygınlaşma sürecinin sağlıklı ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesi için gerekli tedbirleri görüşüp karara bağlamak ve bu konuda kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlamak üzere; Sağlık Bakanlığı Müsteşarı ya da yardımcısının başkanlığında; Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Adli Tıp Kurumu Başkanlığı temsilcilerinin (bakanlıklardan müsteşar yardımcısı, başkanlıklardan başkan yardımcısı düzeyinde) katılımıyla ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu (Kurul) oluşturulmuştur.

Kurulun ve ÇİM'lerin çalışma usul ve esasları, aşağıda sayılan hususlar çerçevesinde Kurul tarafından belirlenecek; sekretarya hizmetleri, alınan kararların ilgili kurumlarca uygulanmasının takibi ve koordinasyonu Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Yarguay Başkanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve ilgili İl Cumhuriyet Başsavcılığı temsilcileri ile katkı sağlayabileceği öngörülen ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, meslek birlikleri, konu ile ilgili uluslararası kuruluş ve özel sektör temsilcileri de Kurul toplantılarına davet edilebilecektir.

ÇİM'lerin işleyişi hususunda;

...

3 – Özellikle cinsel istismar suçunun mağduru olan çocukların etkin bir şekilde korunmalarının sağlanması, ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişiler tarafından tek seferde yapılması ve istismarı önleyici tedbirlerin alınması amacıyla Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma işlemlerinin; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yayımlanan 'Soruşturma Usul ve Esasları' konulu Genelgenin ilgili bölümüne göre yürütülmesi,

Bu kapsamda, üniversitelerde kurulan ve Sağlık Bakanlığı tarafından ÇİM'lerin işleyişine dair usul ve esaslar dikkate alınarak tamamlanmış özelliklere sahip bulunan çocuk koruma birimleri veya merkezlerinde de soruşturma işlemlerinin yapılmasına dair Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararına uygun hareket edilmesi,

...

5 – ÇİM'ler ile üniversitelerin Sağlık Bakanlığınca belirlenen özelliklere sahip çocuk koruma birimleri veya merkezleri bünyesinde; cinsel istismara maruz kalan çocuğun beden veya ruh sağlığının bozulup bozulmadığının tespitine yönelik raporu vermek üzere; adli tıp mevzuatına uygun olarak ilgili uzmanların yer alacağı sağlık kurulu oluşturulması için ilgili kurumlarca gereken tedbirlerin alınması,

...

Uygun görülmüştür."

41. 2012/20 sayılı Genelge'ye dayalı olarak faaliyet gösteren Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulunun 22/10/2012 tarihli ve 2012/1 numaralı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"2.3 ÇİM'de Uygulama

...

2.3.5 Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda, mağdur çocuğun beyanının alınmasını müteakip, ilgili mevzuatında öngörüldüğü şekilde ÇİM'de mağdurun veya velisinin rızası alınarak vücudu üzerinde dış veya iç beden muayenesi yapılacak, vücudundan örnek alınması, psikiyatrik muayenesinin gerçekleştirilmesi ve gerektiğinde fiziki bulguların görüntülerinin kaydedilmesi sağlanacaktır.

2.3.6 Mağdur çocuğun beyanı ilgili mevzuatına uygun olarak; Cumhuriyet Savcısı ya da zorunlu hallerde Cumhuriyet Savcısının emir ve talimatı doğrultusunda kolluk görevlisi tarafından, vekili huzurunda, ÇİM'de görevli ve bu konuda eğitim almış uzman bir kişi vasıtasıyla, ayrılmış bir odada, ses ve görüntü kaydı yapılmak suretiyle alınacaktır.

...

2.4 Diğer Hususlar

2.4.1 Görüşme ve muayeneler tamamlandıktan sonra elde edilen tüm bilgi ve belgeler bir rapor haline getirilerek, ses ve görüntü kayıtları ile birlikte ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilecektir."

42. 24/2/2017 tarihinde yürürlüğe giren Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği'nin (24/2/2017 tarihli Yönetmelik) "**Kapsam**" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik, Bakanlıkça belirlenen adliyeler bünyesinde kurulacak adli görüşme odaları ile bu odalarda görev alacak adli ve idari personeli kapsar."

43. 24/2/2017 tarihinde yürürlüğe giren Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği'nin (24/2/2017 tarihli Yönetmelik) "**Adli işlemlerin adli görüşme odalarında yürütülmesine ilişkin esaslar**" başlıklı 15. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Adli görüşme odasının;

a) Öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların,

b) Cinsel suç ve aile içi şiddet suçu mağdurları ile diğer kırılan gruba dâhil mağdurların,

ifade ve beyanlarının alınmasında kullanılması esastır."

44. 24/2/2017 tarihli Yönetmelik'in "**Soruşturma aşamasındaki işlemler**" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının veya ilgili sulh ceza hâkiminin uygun görmesi üzerine koordinatör gerekli işlemleri derhal başlatır ve adli görüşme odasının uygunluğuna göre ilgili personelle irtibata geçer.

(2) Adli görüşme odasının uygun ve kullanılabilir olması halinde, koordinatör tarafından görevli uzman hazır edilir. Uzman, görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Daha sonra ilgili Cumhuriyet savcısı ya da sulh ceza hâkimine haber verilmek suretiyle işlem yerine getirilir.

...

(4) Soruşturma aşamasında 5271 sayılı Kanunun 52 nci maddesi uyarınca mağdur çocuğun veya duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin beyanının alınması sırasında görüntü veya ses kaydı alınır. Zorunluluk arz etmeyen hallerde de görüşme yapılan kişinin tekrar adli süreçte dâhil edilmesini engellemek amacıyla rızası dahilinde sesli ve görüntülü kaydı alınabilir."

45. 24/2/2017 tarihli Yönetmelik'in "Mahkeme aşamasındaki işlemler" başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"(1) Mahkeme aşamasında bu Yönetmeliğin 15 inci maddesinde sayılan kişilerin ifade veya beyanının adli görüşme odasında alınmasına, ilgili hâkim tarafından karar verilebilir. Hâkim gerekli görmesi halinde bu hususta karar verirken uzman görüşünden de faydalanabilir.

(2) Görüşme yapılacak kişinin ifade ve beyan alma işleminin adli görüşme odasında yapılmasına tensip aşamasında veya duruşma sırasında karar verilmesi halinde; ilgili yazı işleri personeli tarafından koordinatör ile tribuna geçilerek adli görüşme odasının uygun olduğu gün ve saatte duruşma günü verilmesi sağlanır. Çıkarılan davetiyede ifadenin adli görüşme odasında alınacağı özellikle belirtilir.

(3) Birinci fıkra uyarınca işlem yapılmasına duruşma sırasında veya acele hallerde hâkim tarafından karar verilmesi halinde, koordinatör ile irtibata geçilerek, uygun ve kullanılabilir olması durumunda ifade ve beyan alma işlemi gecikmeksizin adli görüşme odasında yapılır.

(4) İfade veya beyanın adli görüşme odasında alınacağı durumlarda, koordinatör gerekli işlemleri derhal başlatır. Koordinatör tarafından görevli uzman hazır edilir. Uzman, görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Niteliğine göre ifade ve beyan alma işlemi, hâkim bizzat adli görüşme odasında yapabileceği gibi SEGBİS aracılığıyla da gerçekleştirebilir."

46. 30/4/2021 tarihli ve 31470 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Yönetmeliği'nin (30/4/2021 tarihli Yönetmelik) "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

ç) Adli görüşme: Mahkemelerden veya Cumhuriyet başsavcılıklarından adli görüşme odasına yönlendirilen dosyalardaki kişilerle adli görüşme odalarında yaşlarına ve içinde bulundukları duruma uygun şekilde adli destek görevlisi aracılığıyla yapılan görüşmeyi,

...

i) Kırılğan grup: Adli destek görevlileri tarafından yapılan bireysel değerlendirme sonucunda suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği tespit edilen mağdurlar ile adli sisteme dâhil olan çocukları,

...

İfade eder."

47. 30/4/2021 tarihli Yönetmelik'in "Adli görüşme odalarının kurulması" başlıklı 47. maddesi şöyledir:

"Müdürlük bünyesinde; 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanması, ifade ve beyanın özel ortamda alınması veya fail ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kişilerin ifade ve beyanlarının adli görüşmecî aracılığıyla özel ortamda alınabilmesi amacıyla adli görüşme odaları kurulur."

48. 30/4/2021 tarihli Yönetmelik'in "Adli görüşmecinin görevleri" başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Müdür tarafından adli görüşme odasında görev yapmak üzere adli destek görevlileri arasından yeterli sayıda adli görüşmecî görevlendirilir.

(2) Adli görüşmecî olarak görevlendirilen adli destek görevlisinin görevleri şunlardır:

...

e) Mahkemeler veya Cumhuriyet savcılığı tarafından adli görüşme odasına yönlendirilen kişilerle adli görüşme yapmak

f) Adli görüşme sırasında hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafî, vekil veya diğer ilgililerce, Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem kullanılarak iletilen soruları görüşme yapılan kişiye uygun ve anlaşılabilir bir dille aktarmak ve rahat bir şekilde cevap vermesini sağlamak

..."

49. 30/4/2021 tarihli Yönetmelik'in "Mahkeme aşamasındaki işlemler" başlıklı 54. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"İfade veya beyanın adli görüşme odasında alınacağı durumlarda, adli görüşmecî gerekli işlemleri derhal başlatır ve görüşme yapılacak kişiyi ifade veya beyan alma işlemine hazırlar. Niteliğine göre ifade ve beyan alma işlemi hâkim, blzatz gözlem odasına gelerek yapabileceği gibi Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem aracılığıyla da gerçekleştirebilir."

50. 30/4/2021 tarihli Yönetmelik'in "Adli görüşme" başlıklı 56. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Adli görüşme aşağıdaki esaslara uygun şekilde yapılır:

a) Görüşme sırasında görüşme yapılacak kişi ve adli görüşmecî ile gerekmesi hâlinde tercüman dışında görüşme odasına kimse alınmaz.

b) Kendisini daha rahat ifade edebilmesi amacıyla görüşme yapılan kişinin talebi veya adli görüşmecinin önerisi üzerine ilgili hâkim ya da Cumhuriyet savcısının uygun görmesi hâlinde ifade işlemleri sırasında, seçtiği bir kişi kendisine eşlik edebilir.

c) Adli görüşmeci, görüşme öncesinde görüşme yapılacak kişiye görüşmenin niteliğini, yapılacak işlemleri, görüşmenin sesli ve görüntülü olarak aktarıldığını, görüşmenin kayda alındığını ve ilgililer tarafından takip edildiğini anlaşılır bir dille anlatır.

ç) Hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafî ve vekil, Bakanlık tarafından kurulan aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla kişilerin dinlenilmelerine imkân sağlayan sistem aracılığı ile duruşma salonundan ya da gözlem odasından görüşmeyi takip eder. Sorularını dijital ortamda adli görüşmeciye iletebilir.

d) Görüşme odasında bağlantı sağlanıp kayıt işlemi başladıktan sonra adli görüşmeci yapılan görüşmenin sesli ve görüntülü olarak aktarıldığını ve kayda alındığını belirterek görüşmeye başlar.

e) Adli görüşmeci, kendisine iletilen soruyu özünü değiştirmeden, maddi hakikatin ortaya çıkarılabilmesini de sağlayacak şekilde ancak görüşme yapılan kişinin ikincil örselenmesine mahal vermeden uygun bir dille aktarır.

f) Adli görüşmenin sesli ve görüntülü olarak kaydı ile kameraların kullanılma işlemi, ilgili mahkeme veya Cumhuriyet başsavcılığı zabut kâtibi veya teknik personel tarafından yapılır. Sesli ve görüntülü kayıt dijital ortamda kaydedilir.

g) Alınan beyan ve görüntü kayıtları ilgili Cumhuriyet başsavcılığı veya mahkeme zabut kâtibi tarafından yazılı tutanağa dönüştürülür. Tutanağın bir örneği talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafî, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Daha sonrasında sesli ve görüntülü kaydın çözümüne ilişkin iş ve işlemler Cumhuriyet başsavcılığı ya da mahkeme tarafından ilgili mevzuat uyarınca yerine getirilebilir.

..."

51. Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Başkanlığının 1/4/2021 tarihinde yürürlüğe giren "Adli Görüşme Odaları" konulu Genelgesi'nin (Adli Görüşme Odaları Genelgesi) ilgili kısmı şöyledir:

"...

AGO ve ÇİM uygulamalarının temel amacı mağdur ifadesinin uzman eşliğinde rahat bir ortamda alınması, mağdur ile fallın karşı karşıya getirilmeyerek mağdurun ikincil örselenmesinin önüne geçilmesi ve sağlıklı bir beyan delili elde edilebilmesidir. Şu halde ÇİM ve AGO birbirini tamamlayan ve destekleyen uygulamalardır.

Bununla birlikte ÇİM, nitelikli cinsel istismar mağduru çocukların muayene ve beyan işlemlerinin uzmanlar aracılığıyla bir arada tamamlanabilmesine imkân tanımaktayken; AGO, SEGBİS donanımı ile hâkim ve Cumhuriyet savcılarının yanı sıra şüpheli, sanık, müdafî ve mağdur vekilinin de uzmanlar aracılığıyla mağdura çevrimiçi soru yöneltebilmesine olanak tanımaktadır.

Soruşturma ve kovuşturma mercilerine kendilerini doğrudan ifade etmekte zorlanan çocuklar, uzmanlar tarafından yapılan ön görüşme sonrasında özel iletişim teknikleri kullanılarak alınan ifade ve beyanlarında kendilerini daha rahat ifade edebilmektedirler. Uzmanlar, sorulması gereken soruların çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde yönelmekte ve bu sayede örselleyici sorulara doğrudan muhatap olmayan çocukların üstün yararı gözetilmektedir. Bu suretle sağlıklı ve ayrıntılı bir beyan delili de elde edilebilmektedir.

Bu itibarla;

1- 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca çocuk veya mağdurun, şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmemesi ya da ifade veya beyanın özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen durumlarda mutlaka AGO'nun kullanılması,

2- AGO'nun sadece çocuk ifadelerinde değil, şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmemesi ya da beyanın özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen diğer suç mağdurlarının beyanlarının alınmasında da kullanılması,

3- 5237 sayılı Kanunun 102 ve 103 üncü maddelerinin birinci fıkralarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda fail ve mağdurun yüz yüze gelmemesi ya da mağdurun beyanının özel ortamda alınması gerektiği değerlendirilen durumlarda mağdur beyanının mutlaka AGO'da alınması,

4- 5237 sayılı Kanunun 102 ve 103 üncü maddelerinin ikinci fıkralarına ilişkin soruşturmalarda mağdur beyanının Cumhuriyet savcısının nezaretinde bunun için oluşturulmuş ÇİM ve benzeri özel merkezlerde alınması,

5- Soruşturma aşamasında AGO veya ÇİM'de beyanına başvuru alan çocuk veya mağdurlara, şüphelinin lehine ve aleyhine sorulması gereken hususlar ile maddi hakikatin ortaya çıkarılmasına yönelik tüm soruların yöneltilmesi, böylece zorunluluk arz eden durumlar dışında bu mağdurların kovuşturma aşamasında beyanlarının yeniden alınmasının önüne geçilmesi,

6- ÇİM veya AGO'da soruşturma aşamasında alınan ifade kayıtlarının öncelikle değerlendirilmesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunmayan hallerde ya da alınan ifade ve beyanların diğer delillerle (kamera/ses kaydı, biyolojik delil, swap, parmak izi, ikrar vs.) yeterince desteklenmesi durumunda mağdurun ÇİM veya AGO'da alınan beyanıyla yetinilmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,

7- 5237 sayılı Kanunun 103 üncü maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin kovuşturmalarda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için mağdur çocuğun mutlaka tekrar dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen durumlarda mağdur çocuk beyanının ÇİM ve benzeri özel merkezlerde alınması,

8- 5237 sayılı Kanunun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin kovuşturmalarda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için mağdurun mutlaka tekrar dinlenilmesi gerektiği durumlarda AGO kullanılarak mağdur beyanının alınması hususunda hassasiyet gösterilmesi,

9- AGO'nun sadece mağdur çocuklar ile cinsel suç mağdurlarının beyanlarının alınması işlemlerine özgülenmediği hatırlanarak;

a) Özellikle ilk defa suç işleyen çocuklar başta olmak üzere suça sürüklenen çocukların soruşturma aşamasındaki ifadelerinin alınmasında mümkün olduğu kadar AGO'nun kullanılması,

b) İşlenen suçun niteliği itibarıyla taraflarla yüz yüze gelmemesi veya özel ortamda dinlenilmesi gerektiği değerlendirilen tanık çocuk beyanlarının, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince AGO'da alınması yönünde hassasiyet gösterilmesi,

c) 5271 sayılı Kanunun 236 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, mağdur çocuklar ile maruz kaldığı suç nedeniyle psikolojisi bozulan ve uzman desteğine ihtiyaç duyan diğer mağdur beyanlarının da AGO'da alınabileceğinin biltilmesi,

...

15- AGO'da ifade ve beyan alma süreçlerine katılması beklenen müdafii ve vekillerin adli görüşme gün ve saatinde gözlem odası veya duruşma salonunda hazır bulunmasının sağlanması,

16- AGO'da dinlenilmek üzere uzman tarafından hazırlanan çocukların mutlaka belirlenen saate beyanlarının alınması, çocukların uzun süre bekletilerek ikincil örselenmelerine mahal verilmemesi,

17- Adli görüşmenin gerçekleştirilmesi sırasında görüşme yapılan kişiye Cumhuriyet savcısı, hâkim veya avukat tarafından sorulması istenen soruların çocuk veya mağdurun yaşı, gelişimi ve bireysel özellikleri dikkate alınarak bizzat uzman tarafından yöneltilmesi,

18- Adli görüşme sırasında mağdurun anlatımının mümkün olduğu ölçüde sorularla bölünmemesi, sorulması istenen ek hususların çocuk veya mağdurun anlatımına ara verdiği zamanlarda usulünce yöneltilmesi,

..."

B. Uluslararası Hukuk

52. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında *karılğan tanıklık* kavramı çoğunlukla cinsel suç mağduru olan kişiler yönünden değerlendirilmiştir. Bu suçlara dair yargılamaların özelliğini dikkate alan AİHM mağdurların sanıklarla duruşmalarda karşılaşmalarının mağdurlar açısından sorunlu olabileceğini, mağdurun çocuk olması hâlinde ise bu durumun daha da dikkate değer bir hâle geleceğini vurgulamıştır. AİHM; bu bağlamda yargılama sanığın adil yargılanma hakkına uygun şekilde görüldürken mağdurun özel hayatına da dikkat edilmesi gerektiği, söz konusu davalarda sanığın haklarını etkili şekilde kullanabilmesi şartıyla mağdurun korunması amacıyla da bazı önlemlerin alınabileceği sonucuna ulaşmıştır (*S.N./İsveç*, B. No: 34209/96, 27/7/2002, § 47; *González Nájera/İspanya*, B. No: 61047/13, 11/2/2014, § 44; *Rosin/Estonya*, B. No: 26540/08, 19/12/2013, § 53).

53. Diğer yandan AİHM; ulusal makamların mağdurların korunması açısından özellikle duruşmada hazır edilmemelerine dair alınan önlemlerin cinsel suçlardan kaynaklanan davaların tümünde doğrudan uygulanma olanağı bulamayacağını, dolayısıyla bu gibi önlemler uygulanırken somut nedenlerin de ortaya konulması gerektiğini değerlendirmiştir (*Vronchenko/Estonya*, B. No: 59632/09, 18/7/2013, § 58; *Lučić/Hrvatistan*, B. No: 5699/11, 27/2/2014, § 75; *Rosin/Estonya*, § 55; *Gani/İspanya*, B. No: 61800/08, 19/2/2013, § 45). Ancak AİHM, bu değerlendirmenin aksine *Aigner/Avusturya* (B. No: 28328/03, 10/5/2012) kararında ise cinsel suçlara dair yargılananın kendine özgü niteliği uyarınca anılan davada mağdurun korunması için tedbir alınması gerektiği sonucuna ulaşmış ve tedbirin herhangi bir belge ile gerekçelendirilmesi

koşulunu aramaksızın davanın bu niteliğinden hareketle de mağdurun duruşmaya katılmamasının geçerli bir nedene dayandığını kabul etmiştir (*Aigner/Avusturya*, § 39).

54. AİHM, cinsel suç mağdurlarının korunmasına yönelik tedbir olarak duruşmada hazır bulundurulmamalarını ihlal olarak değerlendirmedikleri *Baegen/Hollanda* ((k.k.), B. No: 16696/90, 27/10/1995) ile *Finkensieper/Hollanda* ((k.k.), B. No: 19525/92, 17/5/1995) kararlarında ise anılan sonuca başvuru *Baegen* yönünden müdafinin sanığa sorularını yazılı olarak sorabilmesi, başvuru *Finkensieper* yönünden bu kişinin aynı zamanda mağdurun doktoru olması nedeniyle onun beyanının güvenilirliği konusunda yorum yapma fırsatının olması ve ayrıca her iki başvuruya konu davada mağdur beyanları dışında bu beyanları destekleyen başka delillerin de bulunması nedeniyle ulaştığını vurgulamıştır (*Baegen/Hollanda*, §§ 78-81; *Finkensieper/Hollanda*, §§ 48-71).

55. *S.N./İsveç* kararına konu olayda cinsel taciz suçunun mağduru olan çocuğun ifadesi alınırken ses ve görüntü kaydı yapılmış, bu işlem sırasında başvuru *S.N.* yönünden bu işlemde hazır bulunmasına ya da farklı bir odada dahi olsa bu işlemi izlemesine izin verilmemiştir. Başvuru *S.N.* yönünden bu şekilde yapılmasına rıza göstermiştir. Buna karşılık başvuru *S.N.* yönünden, kolluk görevlisi aracılığıyla mağdura soru sorma imkânı bulmuştur. Ardından yargılama sırasında video görüntüleri izlenip ses kayıtları da okunmuştur. AİHM, bu olayda mağdurun ruhsal sağlığının ve özel hayatının korunmasına dair menfaatleriyle başvuru *S.N.* arasında denge kurulduğunu değerlendirmiş ve ihlal sonucuna ulaşmamıştır (*S.N./İsveç*, §§ 48-51).

56. AİHM *Vronchenko/Estonya* kararında ise cinsel istismar suçunun sübutu açısından *belirleyici delilin* mağdur çocuğun beyanı olması, çocuğu muayene eden psikoloji alanındaki uzmanların videoya kaydedilen ifadenin doğruluğu hakkında duruşmada görüş bildirmemesi, mağdur ifadelerini destekleyen güçlü, doğrulayıcı delil bulunmaması, savunma tarafının karşı karşıya kaldığı cezanın ağırlığı ve mağdur çocuğa hiçbir aşamada soru soramaması karşısında mağdurun soruşturma evresinde video kaydına alınan ifadesinin duruşma sırasında izlenmesiyle yetinilmesinin tanık sorgulama hakkına yönelik müdahalenin telafi edilmesi açısından yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvence sağlamadığına karar vermiştir. Bu kararda AİHM; anılan güvencenin sağlanması açısından -somut olayda- mutlaka mağdurun duruşmada hazır edilmesinin gerekmediğini, aksine adli makamların kontrolündeki bir ortamda savunma tarafının avukatı, kolluk görevlileri veya psikolog aracılığıyla mağdura soru sorulup sorulamayacağını da değerlendirilmesi gerektiğini, bu durumun soruşturma evresinde yetkililerin mağdura yaptıkları görüşmeden farklı ve mağdura zarar verici nitelikte olmadığını vurgulamıştır (*Vronchenko/Estonya*, §§ 65, 66).

57. Cinsel istismar suçundan mahkûmiyet kararı verilen başka bir olaya ilişkin yargılama sırasında sekiz yaşında olan mağdurun kişisel gelişimi dikkate alınarak duruşmada dinlenmediği ancak belirleyici delilin mağdurun beyanı olduğu ve mağdurun hiçbir aşamada hakim tarafından sorgulanmadığı durumda AİHM; mağdura duruşmada soru sorulması talebi reddedilirken soyut değerlendirmeler yapıldığını, mağdurun beyanının güvenilir olup olmadığı yönündeki uzman raporunun olaydan on sekiz ay sonra düzenlendiğini tespit etmiştir. AİHM, sonuç olarak tüm koşulları birlikte değerlendirdiğinde mağdurun menfaatlerinin korunması gerektiğini vurguladıktan sonra somut olay açısından başvurucuya soru sorma imkânı tanınmamasının tanık sorgulama hakkını ihlal ettiği kanaatine ulaşmıştır (*P.S./Almanya*, B. No: 33900/96, 20/12/2001, §§ 16-32).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

58. Anayasa Mahkemesinin 24/2/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

59. Başvurucu; Daire ve Yargıtay kararlarıyla farklı tarihlerde kesinleşen her iki suç yönünden de soruşturma evresinde alınan beyanları duruşmada okunan ve bu ifadeleri duruşmada izletilen mağdurların kovuşturmada ifadelerinin yeniden alınmaması nedeniyle mağdurlara soru sormadığını, mağdurların inandırıcılığı ve güvenilirliği bakımından soracağı sorularla kendi lehine sonuçlar ortaya çıkarabilme ve tanıkları sorgulama imkânı verilmediğini, böylelikle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

60. Bakanlık görüşünde;

i. Dairenin 12/12/2019 tarihli kararı üzerine yapılan bireysel başvuru yönünden;

- Başvurucu hakkında çocukların cinsel istismarı suçundan açılan davanın derdest olduğu vurgulanmış, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna yönelik ihlal iddiaları açısından da yargılamanın bütünü yönünden hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğunun değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

- Başvurucunun ilk celse öncesinde sunduğu dilekçede diğer taleplerinin yanı sıra mağdur çocukların duruşmada yeniden dinlenmeleri talebinde bulunmadığı, mağdurların yeniden dinlenmesi veya mağdurlara ait soruşturma ifadelerini içeren CD'lerin tekrar izlenmesi gibi taleplerini ilk kez istinaf başvuru dilekçesinde dile getirdiği belirtilmiştir.

- Kabul edilebilirlik incelemesine dair değerlendirmenin dışında mağdur çocukların yaşları itibarıyla *kurulan mağdur* olarak adlandırılan özel bir konumda oldukları belirtilmiş, bu bağlamda Mahkemenin tensip tutanağı ile mağdurların beyanlarının yeniden alınmasına gerek olmadığına dair verdiği ara kararının meşru amaca dayandığı vurgulanmıştır.

- Bununla birlikte mahkûmiyete esas alınan tek delilin mağdur çocukların beyanları olmadığı, mahkeme gerekçesinde bu beyanlara ek olarak mağdurların babasının anlatımına ve olayın adli makamlara intikal etme şekline de değinildiği, dolayısıyla mağdur beyanlarının belirleyici delil olmadığı ifade edilerek mağdurların duruşma sırasında yeniden dinlenmelerine gerek olmadığı ileri sürülmüştür.

- Mağdur çocukların beyanlarının alınmasına ve yargılamada delil olarak kullanılmasına dair 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesine eklenen yeni fıkraların başvuru hakkında Mahkemece kurulan hükümden sonra yürürlüğe girdiği açıklanmıştır.

- Konuya ilişkin mevzuata ve yargısal içtihatlarla değinildikten sonra başvuru duruşma sırasında kendisine okunan mağdur ifadelerine karşı

müdafiinin de hazır bulunmasıyla savunma yaptığı, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili şekilde itiraz etme fırsatı bulduğu vurgulanmış; yargılamanın bütünü itibarıyla başvurunun tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğinin değerlendirildiği belirtilmiştir.

ii. Yargıtayın 2/11/2022 tarihli kararı üzerine yapılan bireysel başvuru yönünden önceki görüşteki açıklamalara ek olarak Yargıtayın bozma kararı sonrası mağdurların ifadelerini içeren görüntü CD'lerinin duruşmada başvuru ve müdafii huzurunda izlenmesinin tanık sorgulama hakkı açısından dengeleyici bir güvence olduğu belirtilmiştir.

61. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında;

i. Dairenin 12/12/2019 tarihli kararı üzerine yaptığı bireysel başvuru yönünden;

- Öncelikle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan verilen hükmün istinaf incelemesi sonucunda kesinleştiğini, bu suçtan kurulan hükümlere yönelik ihlal iddiaları açısından bireysel başvuru yapmak için diğer suçtan derdest davanın sonucunun beklenemeyeceğini, aksi hâlde başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez bulunacağını belirtmiştir.

- Çocukların cinsel istismarı suçundan kurulan hükümler hakkında bireysel başvuruda dile getirdiği ihlal iddiaları doğrultusunda Yargıtayca bozma kararı verildiğini ifade etmiş ve dilekçe ekinde Yargıtay kararını sunmuştur.

- Tensip tutanağında alınan ara kararlarına karşı başvuru yolu öngörülmediğini, bu nedenle mağdur çocukların Mahkemece yeniden dinlenmesi gerektiğine dair itirazlarını istinaf başvurusunda dile getirebildiğini, Mahkemenin celse sırasında da bu yönde talepleri olup olmadığını sormadan yargılamayı sonlandırdığını ileri sürmüştür.

ii. Yargıtayın 2/11/2022 tarihli kararı üzerine yaptığı bireysel başvuru yönünden ise Mahkemenin mağdurların adli görüşme odasında ifadelerinin alınmasına dair ara kararı verdikten sonra bu karardan hukuka aykırı olarak vazgeçtiğini, görüntü CD'leri duruşmada izlenmişse de mağdurların beyanlarındaki çelişkili hususların duruşma tutanağına aktarılmaması nedeniyle bu yöntemin tanık sorgulama hakkı açısından dengeleyici bir güvence olarak kabul edilemeyeceğini beyan etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Hukuki Nitelendirme Yönünden

62. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

63. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

Başvurucunun şikâyetinin özü, soru sorma imkânı bulamadığı ve esas hakkında karar veren hâkimin huzurunda dinlenmeyen tanıkların beyanları esas alınarak mahkûmiyetine karar verildiğine ve bu durumun yargılamanın adillliğini zedelediğine ilişkindir. Başvurucunun iddialarının doğrudan doğruyalık ilkesi ışığında tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Başvuru Yollarının Tüketilip Tüketilmediğinin Değerlendirilmesi

64. Bakanlık görüşünde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu açısından olağan başvuru yollarının tüketilmediği ileri sürüldüğünden öncelikle bu meselenin incelenmesi gerekir. Başvurucunun çocukların cinsel istismarı suçlarından görülmekte olan davanın derdest olduğu süreçte 2020/9807 numaralı bireysel başvuruya konu olan kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna dair mahkûmiyet kararı, Daire kararıyla kesinleşmiştir.

65. Bu nedenle başvuru hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ile çocukların cinsel istismarı suçlarından verilip Daire ve Yargıtay kararlarıyla farklı tarihlerde kesinleşen mahkûmiyet kararlarına yönelik birleştirilen her iki bireysel başvurusu açısından da başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılmıştır.

b. Diğer Kabul Edilebilirlik Kriterlerine İlişkin Değerlendirme

66. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Doğrudan Doğrualık İlkesine İlişkin Genel İlkeler

67. Hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık, anayasal düzeyde bir ilkedir (*Erdal Sonduk* [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 46).

68. Doğrudan doğruyalık ilkesi hâkimin olayı aydınlatığı ileri sürülen delillerle doğrudan temasa geçmesi, araya herhangi bir aracı katmaksızın deliller hakkında bilgi sahibi olması anlamına gelir. Bu değerlendirme, tanık delili bakımından ziyadesiyle geçerlidir. Çünkü bir tanığın anlatımı sırasındaki tavırları (reaksiyonları) ve inandırıcılığı konusunda mahkeme tarafından yapılan gözlemler maddi gerçeğin anlaşılabilmesi için önemlidir (*Yusuf Deniz Dilsizoglu ve Aral Ali Ersin* [1. B.], B. No: 2013/4711, 16/12/2015, § 47).

69. Anılan ilke, adil (hakkaniyete uygun) bir ceza yargılaması için sanığın suçluluğu hakkında karar verecek olan hâkimin ilgili kişileri dinleyerek güvenilir delil elde etmesini gerekli kılar. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek; bu deliller hâkimin vicdani kanaatıyla serbestçe takdir edilecektir. Dolayısıyla bu ilke, sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkimin isnat konusu olay hakkında vicdani kanaatini şekillendirme süreciyle

ilgilidir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (*Erdal Sonduk*, §§ 43, 44).

70. Sanığın aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu *önemli ölçüde etkileyecek* tanıkları huzurda dinlemelidir. Böylelikle hâkim, yapacağı gözlem ve değerlendirmelerle bu tanıkların güvenilirliği konusunda bizzat fikir sahibi olabilecektir. Sanık da isnadın temelini oluşturan olayları hâkime bizzat izah edebilecek ve tanıkların beyanlarının güvenilirliğini hâkim huzurunda sarsabilecektir (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. *Erdal Sonduk*, § 45).

71. Tanığın tekrar dinlenmesi yerine daha önce hâkim tarafından alınmış ve savunmaya soru sorma imkânı tanınmış tanığın beyanına ilişkin ses ve görüntülerin duruşmada izlenmesinin amacı, özellikle sanıkla yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen kırılgan tanıkların (örneğin cinsel suç mağduru çocukların) olayı sanık önünde tekrar anlatmak zorunda kalmalarından ötürü örselenmelerini engellemektir. Dahası bu şekilde tanığın özel yaşamı ve ruhsal sağlığının korunmasına yönelik menfaatleriyle sanık hakları arasında bir denge kurulmaktadır. Ancak savunmanın öncesinde söz konusu tanığı veya tanıkları sorgulama fırsatı elde edip etmediği bu güvencenin yeterliliği yönünden önem taşımaktadır (*Erdal Sonduk*, § 61).

b. Tanık Sorgulama Hakkına İlişkin Genel İlkeler

72. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile *adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekme hakkının olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının *tanık sorgulama hakkı* da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Serdar Batur* [2. B.], B. No: 2014/15652, 24/5/2018, § 41).

73. Tanık sorgulama hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel görünüm biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Ceza yargılamasının amacı, maddi gerçeği ortaya çıkarmak olduğundan bu yargılamada delil sınırlaması mevcut değildir. Ceza yargılamasının bu niteliği, sanığın mahkûm olmadan önce aleyhine olan tüm delillerin kamuya açık bir duruşmada tartışılmasını ve bu delillerle çelişebilme imkânının sanığa tanınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla hakkaniyete uygun bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkına sahip olması gerekir. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir ceza yargılamasının yapılabilmesi bakımından gereklidir (bazı değişiklikler ve eklemelerle birlikte bkz. *AZ. M.* [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55). Suç tipi için kanunda

belirlenen cezanın ağırlığı arttıkça duruşmada hazır bulunarak savunma yapmanın da öneminin artacağı hususunda tartışma yoktur (*Mehmet Ergün* [GK], B. No: 2019/34180, 25/7/2023, § 41).

74. Bir sanığı suçlayan tanıklık veya başka beyan türleri gerçek dışı düzenlenmiş veya sadece hatalı olabileceği gibi savunma eğer bu ifadenin sahibinin güvenilirliğini sınayabileceği veya itibarına şüphe düşürebileceği bilgilerden yoksun kalırsa bunları aydınlatma ihtimali çok düşük olacaktır. Böyle bir durumda var olan tehlikeler, çok belirgindir (*Sebahat Tuncel* [1. B.], B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 95). Bu bakımdan sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulaması, adil yargılamanın kilit unsurlarından biridir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Ali Rıza Telek* [2. B.], B. No: 2013/2630, 30/12/2014, § 48). Bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve bu konuda karşı dengeleyici güvenceler sağlanmamışsa sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (*Orhan Güleriyüz* [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

75. Anayasa Mahkemesi -AİHM gibi- tanık kavramını ceza muhakemesi hukukunda anlaşıldığından daha geniş bir içerikte değerlendirmektedir. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında *tanık* kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlanmış ve *tanık sorgulama hakkı* ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (*Atıla Oğuz Boyalı* [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; *Selçuk Demir* [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; *Baran Karadağ* [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015). Bu bağlamda suçun iştirak edeni, olayın mağduru, şikâyetçi (müsteki), devletin görevlendirdiği gizli/gizli olmayan soruşturmacı da tanık olabilir (*Selçuk Demir*, § 35).

76. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında duruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin mahkûmiyette delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre;

i. İlk olarak tanığın duruşmada hazır edilmemesinin *geçerli bir nedeni* olup olmadığı şartı aranmalıdır.

ii. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın verdiği ifadenin mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir.

iii. Sanığa duruşmada sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu engellerin/zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Abdurrahim Balur* [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; *Omur Urbay* [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; *Zekeriya Sevim* [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51).

c. Kırılğan Tanıklık

i. Kavram

77. Tanık sorgulama hakkının etkili şekilde kullanılabilmesi için kural olarak suç mağdurlarının da ceza yargılaması sırasında sanık ile birlikte duruşmada hazır edilmesi ve sanığın mağdurla yüzleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bazı mağdurların sanıkla doğrudan yüzleştirilmesi, psikolojik olarak örselenmelerine ve yeniden travma yaşamalarına yol açabilmektedir. *Kırılğan tanık* olarak tanımlanan bu kişilerin sanıkla aynı celsede hazır edilerek sorulan sorulara cevap vermeleri, kendilerinden kaynaklanan kişisel ve psikolojik nedenlerle zor olabilmektedir. Tanık kavramına yönelik yorum dikkate alındığında *kırılğan tanık, kırılğan mağduru* da kapsayan bir üst kavram olarak ortaya çıkmaktadır.

78. *Kırılğan tanıklık* sadece çocuklara özgü bir kavram olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim 63 sayılı CBK' da da "*kırılğan grup*" tabirine yer verilmiş ve bu tabirin *adli destek görevlileri tarafından yapılan bireysel değerlendirme sonucunda suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği tespit edilen mağdurlar ile adli sisteme dâhil olan çocukları* ifade ettiği belirtilmiştir (bkz. § 36). Bununla birlikte *kırılğan tanıklık*, çoğunlukla çocuklara yönelik işlendiği iddia olunan cinsel suçlar nedeniyle görülen davalarda gündeme gelmektedir. Sanık haklarının yanı sıra mağdur haklarının da korunmasına yönelik olarak yürürlüğe konulan mevzuat hükümleri ile verilen yargısal kararlar dikkate alındığında cinsel suç mağduru olduğu iddia edilen çocukların sanığın da hazır bulunduğu duruşmada onunla yüzleşmeleri hâlinde çaresizlik, utanç gibi duygular yaşayarak çile çekme ihtimaliyle karşı karşıya kaldıkları için bu konuda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle sanık haklarıyla denge kurulmak koşuluyla mağdurun haklarının korunmasına yönelik önlemler de gündeme gelmektedir.

ii. Ceza Yargılaması Bağlamında *Kırılğan Tanıkların* Korunmasına İlişkin Mevzuatın Kronolojisi

79. Mağdur haklarının korunmasına ilişkin olarak 24/10/2019 tarihli ve 30928 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde kırılğan tanıklara dair hükümlerden biri 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkralarında düzenlenmiştir. Anılan hükümlerde işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdurun bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebileceği ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk bulunan hâllerin bu kuralın istisnası olduğu; mağdur çocukların ve işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişinin bulundurulması öngörülmüştür (bkz. § 35).

80. Daha sonra cinsel istismar suçunun mağduru olanların ceza muhakemesi sürecinde yeniden travma yaşamalarının önüne geçilebilmesi açısından 2012/20 sayılı Genelge doğrultusunda Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler ve kurumlar bünyesinde çocuk izlem merkezleri kurulmuştur. Anılan Genelge'de çocuk izlem merkezlerinin kuruluş amacının cinsel istismar mağduru olan çocukların örselenmelerini asgariye indirmek, mağdurların adli ve tıbbi işlemlerinin bu alanda uzman kişilerin bulunduğu bir merkezde ve *tek seferde* gerçekleştirilmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir. Genelge'de ayrıca Cumhuriyet

başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturma işlemlerinin o tarihteki adıyla Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca (HSYK) yayımlanan "*soruşturma usul ve esasları*" konulu Genelge doğrultusunda yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir (bkz. § 40). HSYK Genelgesi'nde de bu konuya ilişkin olarak 2012/20 sayılı Genelge'de belirtilen amaçlara değinilerek soruşturma işlemlerinin Çocuk İzlem Merkezi'nde yapılmasının sağlanması öngörülmüştür.

81. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile Bakanlığın iş birliği çerçevesinde yürütülen *Çocuklar için Adalet Projesi* kapsamında adli görüşme odaları kurulmuş, adli görüşme odalarının niteliğine ve bu yerlerde yapılacak işlemlere dair hazırlanan Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği de 24/2/2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir (bkz. § 42).

82. Diğer yandan 7188 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesine eklenen beş fıkra doğrultusunda mağdurların beyanının alınması süreciyle ilgili kapsamlı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin ilgili kısımları uyarınca Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanlarının özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınacağı; 5237 sayılı Kanun'un "*Çocukların cinsel istismarı*" başlıklı 103. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanlarının bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınacağı öngörülmüştür. Anılan düzenlemede ayrıca mağdur çocuğun beyan ve görüntülerinin de kayda alınması gerektiği, kovuşturma evresinde ise ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması hâlinde bu işlemin mahkeme veya görevlendireceği naip hâkim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığıyla yerine getirileceği belirtilmiştir (bkz. § 35). 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklere dair idari altyapı ise 63 sayılı CBK ile oluşturulmuştur (bkz. § 36).

83. Yukarıda yer verilen mevzuat dikkate alındığında mağdur haklarının korunması kapsamında kırılgan grupta yer alan kişilerin -özellikle de cinsel suç mağduru çocukların- dinlenmesi açısından çocuk izlem merkezi ve adli görüşme odaları şeklinde iki ayrı adli birim oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamada mağdur ve sanık haklarının dengelenip dengelenmediğinin değerlendirilebilmesi açısından öncelikle mevzuatta öngörüldüğü şekliyle her iki birimde gerçekleştirilen adli işlemlerin özelliklerine değinmekte fayda bulunmaktadır.

iii. Çocuk İzlem Merkezlerinin Yapısı

84. 2012/20 sayılı Genelge'yle oluşturulan Çocuk İzlem Merkezi Yönetim ve Koordinasyon Kurulunun Çocuk İzlem Merkezinin işleyişine dair aldığı karar doğrultusunda adli makamların cinsel istismar suçunun işlendiğinden haberdar olmaları üzerine mağdur çocuklarla görüşme yapılmaksızın bu kişileri sivil kolluk görevlileri ve sivil araçla Çocuk İzlem Merkezine getirmeleri gerekmektedir. Burada görevli uzmanlar aracılığıyla yaş grubu dikkate alınarak oluşturulan bekleme alanında çocuklarla ön görüşme yapılması, ardından da çocukların adli görüşmeye alınarak adli görüşmecisi tarafından dinlenmesi, böylece çocukların psikolojik durumları yeniden olumsuz şekilde etkilenmeden suçun unsurlarına dair tespitlerde bulunulması, görüşme sırasında Cumhuriyet savcısı ile mağdur vekilinin de görüşmeyi aynalı odada izlemeleri ve görüşmenin kayıt altına alınması gerektiği ayrıca ifade edilmiştir. İşlemlerin tek seferde tamamlanabilmesi açısından çocuk izlem merkezlerinde adli ve tıbbi işlemler kapsamında çocuğun dış veya iç beden muayenesi de yapılabilecektir. Görüşme

sonunda da mağdurun tıbbi, psikolojik ve sosyal yönlerden değerlendirilmesi üzerine hazırlanan raporun yanı sıra ifade alma işlemine dair kayıtlar adli makamlara gönderilmektedir (bkz. § 41).

85. 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (5) numaralı fıkrasında ifade edilen "*merkez*" tabirinin çocuk izlem merkezlerine karşılık geldiği, ayrıca nitelikli cinsel istismar suçu yönünden yürütülen soruşturma sırasında çocuk izlem merkezlerinin kullanılmasının anılan düzenleme uyarınca zorunlu olduğu, kural olarak soruşturma evresinde gündeme gelen çocuk izlem merkezlerinin bu fıkra uyarınca kovuşturma evresinde de söz konusu suçla dair yargılamayla sınırlı olarak kullanılabileceği anlaşılmaktadır.

iv. Adli Görüşme Odalarının Yapısı

86. 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (4) numaralı fıkrasında öngörülen "*özel ortam*" tabiri adli görüşme odalarını ifade etmektedir. Adli görüşme odalarının temel amacı da mağdurların duruşmada sanıkla yüz yüze gelerek yeniden örselenmelerini engellemektir. Bununla birlikte adli görüşme odalarının kuruluş yerleri ve işleyiş olarak çocuk izlem merkezlerinden farklılık gösteren yönleri bulunmaktadır. Bu bağlamda ilgili mevzuat uyarınca adli görüşme odalarının hastane yerine adliyelerde kurulması öngörülmüştür (bkz. § 42). Dahası adli görüşme sırasında ilgili hâkim veya Cumhuriyet savcısı ile birlikte hazır bulunabilecek diğer kişilerin adli görüşmeyi takip edebileceği ve görüşme odasındaki teknik cihazların yer aldığı *gözlem odasında*, aynı zamanda ses ve görüntü aktarımı yoluyla kişilerin dinlenmesine olanak sağlayan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) bağlantısı bulunmaktadır. Dolayısıyla adli görüşme sırasında hâkim, Cumhuriyet savcısı, müdafî, vekil veya diğer kişiler tarafından SEGBİS aracılığıyla sorulan soruları kendisiyle görüşülen kişiye (mağdur çocuğa) uygun ve anlaşılabilir bir dille aktarıp sormak suretiyle bu kişilerin sorulara psikolojik olarak zor duruma düşmeden rahat bir şekilde cevap vermesi amaçlanmıştır (bkz. §§ 45, 48-50).

ç. Tanık Sorgulama Hakkına İlişkin İlkelerin Kırılğan Tanıklar Yönünden Uygulanması

87. Mağdur çocukların dinlenme yöntemine ilişkin mevzuat gözetildiğinde Anayasa Mahkemesinin tanık sorgulama hakkına ilişkin kararlarında yer verdiği üç aşamalı test *kırılğan tanıklar* açısından da geçerlidir. Bu durumda öncelikle kırılğan tanıkların duruşmada hazır edilmemelerinin geçerli nedenlerinin olup olmadığına bakılmalıdır. Sonrasında kırılğan tanığın beyanlarının atılı suç yönünden verilen mahkûmiyet kararı açısından tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Üçüncü aşamada ise *kırılğan tanıklar* için alınan önlemler sonucunda savunmanın karşılaştığı zorlukları dengelemek amacıyla savunmaya usule ilişkin karşı dengeleyici güvence sağlanıp sağlanmadığı ortaya konulmalıdır.

88. Testin ilk aşaması bağlamında 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (4) numaralı fıkrasına bakıldığında anılan fıkra da çocuk ve mağdurların ifade ve beyanlarının özel ortamda alınması gerektiğinin ya da şüpheli veya sanıkla yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğunun *değerlendirilmesinden* söz edilmiştir (bkz. § 35). Bu durumda adli makamların mağdurları (kırılğan tanıkları) duruşmada hazır etmemelerinin geçerli nedenlerini ortaya koyması gerekir.

89. Testin ikinci aşaması uygulanırken *delilin teklidinden* o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, *delilin belirleyiciliğinden* ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Baran Karadağ*, § 65). Belirtilebilir ki bir delilin *belirleyici* olup olmadığı sadece başvurunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırın uzaklaştırarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hasan Batı* [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Duruşmada sorgulanmayan kırılan tanığın (mağdurun) ifadesinin *tek* veya *belirleyici* delil olup olmadığı hususu, öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin değerlendirmesinin bariz takdir hatası veya açık keyfilik içerdigi hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

90. Testin üçüncü aşaması uygulanırken savunmanın birtakım usul güvencelerinden yararlandırılması telafi edici bir araç olarak, bu kapsamda mağdurun beyanının duruşma sırasında adli görüşme odaları vasıtasıyla alınması bir dengeleyici güvence olarak değerlendirilebilir. Adli görüşme odaları ile ilgili mevzuat uyarınca duruşma salonu yerine celse sırasında adli görüşme odalarına getirilen ve görüşme odasına alınan *kırılan tanığa* (mağdura), duruşmada hazır bulunan sanık ve müdafii tarafından SEGBİS ve *kırılan tanığın* o anda yanında bulunan uzman kişi aracılığıyla soru sorulabilmektedir (bkz. §§ 45, 48-50). Böylelikle savunma tarafı *kırılan tanığa* soru yöneltebilmenin yanı sıra o kişinin ifade verdiği sıradaki hareketlerini gözlemleyip bunlardan sonuç çıkarabilmekte ve varsa itirazlarını o anda ileri sürebilmektedir. Savunma ayrıca mağdurun sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edebilecektir. Dahası mahkeme de mağdur (kırılan tanık) beyanda bulunurken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim ediniş gözlem yapabilecektir. Bunlara ek olarak mağdur (*kırılan tanık*) da bulunduğu ortam ve soruların usulüne uygun şekilde uzman kişi tarafından sorulması nedeniyle yaşı ve psikolojik durumu itibarıyla -duruşmada sanıkla yüz yüze gelmesiyle karşılaştırıldığında- yeniden travma yaşamadan adli süreci atlatabilme imkânına kavuşmaktadır. Dolayısıyla söz konusu uygulamanın usulüne uygun şekilde gerçekleştirildiğinde hem mağdurun korunması açısından etkili bir yöntem hem de savunma tarafının maruz kaldığı zorlukları telafi etmek açısından somut olayın koşullarına göre yeterli dengeleyici bir güvence olarak kabul edilmesi mümkün görünmektedir.

91. Kırılan tanığın (mağdurun) sanığın hazır bulunmadığı sırada alınan ifadelerini içeren ses ve görüntü kayıtlarının izlenmesi de ayrı bir dengeleyici güvence olarak değerlendirilebilecektir. Bu yöntem mahkeme ve savunmaya kırılan tanıkla önceden yapılan görüşmenin yürütülme biçimini gözlemleme, hâl ve tavırlarından kırılan tanığın (mağdurun) güvenilirliğine ilişkin kendi izlenimlerini oluşturma imkânı vermektedir. Bununla birlikte söz konusu kayıtların duruşmada izlendiği her davada da -kategorik olarak- savunma tarafına yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvencenin sağlandığı sonucuna ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bazı durumlarda adli makamlar ve savunma tarafı mağdurun video kaydına yansıyan davranışlarını gözlemlemiş ve savunma dinlenmeyen tanığın güvenilirliği hakkındaki şüphelerini ortaya koyma ve olayları kendi açısından anlatma imkânını bulmuş olsa bile somut olayda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdurun yeniden dinlenmesi gerekebilir.

92. Kırılan tanığın ifadelerini içeren ses ve görüntü kayıtlarının izlenmesinin yanında başka dengeleyici güvenceler de sağlanması durumunda savunmanın maruz kaldığı

zorluklar telafi edilebilir. Bu kapsamda önemli karşı dengeleyici güvence, dosyada kırılğan tanıkların beyanlarını doğrulayıcı delillerin varlığıdır. Doğrulayıcı delil, olayın hemen ardından duruşmada dinlenmeyen tanığın anlatımlarını aktaran tanık olabileceği gibi adli raporlar veya mağdurun yaralarına ilişkin uzman raporu dâhil suça ilişkin diğer maddi deliller de olabilir. Duruşmada sorgulanmayan tanıkla benzer anlatımda bulunan diğer bir tanığın olması da doğrulayıcı bir delil olarak değerlendirilebilir.

93. Nitekim Anayasa Mahkemesinin *Bedri Böcekli* ([1. B.], B. No: 2015/7794, 11/6/2018) kararına konu olayda cinsel istismar suçu mağduru olan çocuğun ifadeleri, bu kişinin kalabalık ve yabancı bir ortamda, uygun olmayan koşullarda yeniden beyanda bulunmasının olaydan kaynaklanan şikâyetlerini artırabileceğine dair doktor raporuna dayanılarak sanık ile müdafinin hazır bulunmadığı celse arasında alınmıştır. İfade sırasında video kaydı yapıldıktan sonra savunma tarafına duruşmada bu kayıtlar izletilmiştir. Bununla birlikte davada mağdurun ifadelerini destekleyen başka adli raporlar ve mağdur tarafından olaya dair çizilen resimler de bulunmakta olup mağduru muayene eden doktorların da tanık sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Bu kararda mağdurun ifadelerini destekleyici başka delillerin de bulunmasının yanı sıra onun beyanını içeren kayıtların duruşmada izlenmiş olmasının başvurunun uğradığı zarar telafi ettiği değerlendirilerek tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır (*Bedri Böcekli*, §§ 38-50).

94. Bunlara ek olarak bir önemli dengeleyici güvence de soruşturma evresinde savunmaya, duruşmada dinlenmeyen tanığa soru sorma olanağının tanınmış olmasıdır. Çocuk izlem merkezlerinin yapısı ve çalışma usulü itibarıyla, ifade alma sırasında adli makamların ve mağdur çocuğun vekilinin ifadeyi aynalı odadan izlemelerinin ötesinde mağdura uzman aracılığıyla da olsa soru sorma imkânlarının olmadığı ve mevzuatta adli makamların aksine savunma tarafının Çocuk İzlem Merkezinde hazır bulunma olanağının da bulunmadığı dikkate alındığında (bkz. § 41) mağdurun ifadesinin çocuk izlem merkezlerinde alınıp videoya kaydedilmesinin ve bu kayıtların duruşmada izlenmesinin yeterli karşı dengeleyici güvence olup olmadığı somut olayın özel koşullarında değerlendirilmelidir.

d. İlkelerin Olaya Uygulanması

i. Testin İlk İki Adımı Açısından

95. Somut olayda HÜ.M., Ha.M. ve M.M. bireysel başvuruya konu olayın geçtiği tarihte çocuk olup başvuru hakkında görülen davada cinsel istismar suçu ve bu suç ile bağlantılı kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının mağduru sıfatını taşımalarının yanı sıra olay hakkında bilgilerine başvurulması nedeniyle aynı zamanda olayın tanığı konumundadırlar. Dolayısıyla bu kişilerin konumları ile yukarıda yer verilen mevzuat ve yargısal içtihatlar birlikte değerlendirildiğinde öncelikle söz konusu çocukların *kırılğan tanık* (mağdur) olduklarının kabulü gerekmektedir. Bu nedenle anlatım kolaylığı açısından HÜ.M., Ha.M. ve M.M. kararın devamında *kırılğan tanık* olarak nitelendirilecektir.

96. *Kırılğan tanıkların* ifadeleri soruşturma evresinde Çocuk İzlem Merkezinde alınmış ve bu işlem sesli ve görüntülü olarak CD ortamına kaydedilmiştir. Mahkeme; Yargıtayın bozma kararı öncesinde düzenlediği tensip tutanağında *kırılğan tanıkların* yaşı, ifadelerinin önceden alınmış olması ve psikolojilerinin yeniden olumsuz etkilenebileceğini dikkate alarak duruşma devresinde mahkeme huzuruna getirilmelerine gerek bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. §§ 12, 16-20). *Kırılğan tanıkların* ifadelerini içeren video kaydı ise duruşmada izlenmemiştir. Bu ifadelerin tutanak altına alınan dökümleri duruşma sırasında

Mahkemece okunmuş, başvuru ve müdafii de beyanların içeriğine yönelik itirazlarını dile getirmiştir (bkz. § 18).

97. Başvurucu; istinaf kanun yoluna başvuru talebinde kovuşturmada hazır edilmeyen mağdurlara soru sormadığını, aleyhindeki beyanların çelişkili noktalarını ortaya koyabilmek açısından mağdurların mahkemede hazır edilip yeniden ifadelerinin alınması ve onları sorgulama imkânının verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Daire, duruşma açmaksızın yaptığı inceleme sonucunda istinaf talebini kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden kesin; cinsel istismar suçu yönünden temyiz yolu açık olmak üzere esasın reddetmiştir (bkz. § 22). Başvurucunun cinsel istismar suçu açısından benzer taleplerle yaptığı temyiz kanun yoluna başvurusu sonucunda Yargıtay *karılğan tanıkların* beyanlarının *belirleyici delil* olduğunu değerlendirdikten sonra bu kişilerin beyanlarının hükme esas alınabilmesi açısından öncelikle duruşmada hazır edilerek ifadeleri alınmadan, bunun mümkün olmaması hâlinde de *karılğan tanıkların* Çocuk İyileme Merkezi'nde verdikleri ifadeyi içeren CD duruşmada izlenerek başvurucudan bu beyanlara karşı diyecekleri sorulmadan cinsel istismar suçundan mahkûmiyet kararı verilemeyeceği gerekçesiyle Daire kararını bozmuştur (bkz. § 25).

98. Mahkeme, bozma kararı üzerine yaptığı yargılamada cinsel istismar suçu yönünden bozma kararında değinilen hukuka aykırılığı ortadan kaldırmak amacıyla *karılğan tanıkların* adli görüşme odaları aracılığıyla yeniden ifadelerinin alınmasını kararlaştırmıştır (bkz. § 26). Ancak ilk celsede *karılğan tanıkların* babası Mue.M. çocuklarının olumsuz etkilenmemeleri için duruşmaya getirilmelerini istemediğini dile getirmiştir. Bu talep üzerine Mahkeme, başvuru müdafininin *karılğan tanıkların* duruşmada hazır edilerek yeniden ifadeleri alınıp kendilerine soru sorma olanağının sağlanması talebine karşın *mağdurların* (*karılğan tanıkların*) yaşlarını, olayın özelliklerini, olayın niteliğine göre kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi ve katılanın beyanını dikkate aldığını belirtmek suretiyle tensip tutanağında verdiği ara kararın aksine *karılğan tanıkların* yeniden duruşmaya getirilmelerine gerek olmadığına ve *karılğan tanıkların* görüntülü ifadelerini içeren CD'lerin duruşmada izlenmesine dair yeni bir ara kararı vermiştir (bkz. § 27). Mahkeme, sonrasında CD'leri başvuru ve müdafine izletmiş; ayrıca ifade alma sırasında adli görüşmecisi tarafından yapılan işlemlere ve *karılğan tanıkların* video kaydına yansıyan davranışlarına dair gözlemlerini de duruşma tutanağına aktarmıştır. Başvurucu müdafii, bu işleme itirazı olmadığını beyan etmekle birlikte celse arasında sunduğu dilekçesinde *karılğan tanıkların beyanlarının* soruşturma evresinde düzenlenen ifade tutanaklarına özet olarak aktarıldığını, tutanaklarda yer verilen beyanların mağdurların anlatıklarını tümüyle içermediğini ve beyanların çelişkili olduğunu ileri sürmüş; bu itirazını temyiz kanun yoluna başvuru talebinde de dile getirmiştir (bkz. §§ 28,29, 31).

99. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanları delil olarak kabul edilen *karılğan mağdurların* Yargıtayın hem bozma kararı öncesinde hem de bu karar sonrasında yapılan yargılamada Mahkeme tarafından yeniden dinlenmemelerinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Her iki yargılama süreci açısından Mahkemenin *mağdurların* (*karılğan tanıkların*) psikolojik durumlarını gözeterек bu kişileri yeniden dinlenmeleri için diğer muhakeme sâjeleriyle -özellikle sanık konumundaki başvuruyla- yüz yüze gelebilecek şekilde duruşma salonunda hazır etmemesinin *geçerli bir nedene* dayandığı söylenebilir.

100. İkinci olarak Daire ve Yargıtay kararıyla kesinleşen tüm mahkûmiyet kararlarının tek veya belirleyici ölçüde başvuruçunun sorgulama ve sorgulatma imkânına sahip olmadığı *karılğan mağdurlar* tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı ortaya

çıkarılmalıdır. *Kırılğan mağdurların* babası Mue.M. aşamalarındaki ifadelerinde dava konusu olayları bizzat görmediğini ve başvurucuya atılı eylemleri *kırılğan mağdurlardan* duyduğunu söylediği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 7, 9, 11, 19). Dolayısıyla başvurucu hakkındaki her iki mahkûmiyet kararının gerekçeleri incelendiğinde bu gerekçelerde yer alan, olayın kolluğa bildirilme şekline dair değerlendirmenin haricinde mahkûmiyetin büyük ölçüde *kırılğan mağdurların* Çocuk İzlem Merkezi'nde verdikleri beyanlara dayandığı görülmektedir (bkz. §§ 21, 30). Dolayısıyla *kırılğan mağdurların* suçlayıcı ifadelerinin mahkûmiyet kararlarına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

II. Testin Üçüncü Adımı Açısından

101. Savunmaya yargılama sürecinde *kırılğan mağdurlara* hiçbir aşamada soru sorma imkânı tanınmaması ve başvurucuya verilen cezaların ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde testin üçüncü adımı bakımından yapılacak incelemede *kırılğan mağdurların* korunması için alınan önlemler ile savunmaya tamman güvenceler arasında dengenin sağlanıp sağlanmadığının tespiti önemli hâle gelmektedir.

102. Bozma öncesi yapılan yargılama sırasında ve Mahkemece ilk kararın verildiği 9/10/2019 tarihinden önce 24/2/2017 tarihli Yönetmelik kapsamında mağdurların ifadelerinin adli görüşme odaları aracılığıyla alınması teknik olarak da mümkündür (bkz. §§ 35, 42-45). Kaldı ki Mahkemenin ilk mahkûmiyet kararı üzerine Dairece henüz istinaf kanun yolu incelemesinin tamamlanmadığı süreçte 5271 sayılı Kanun'da 7188 sayılı Kanun'la yapılan düzenlemeler de yürürlüğe girmiştir (bkz. § 35). Dolayısıyla Daire de istinaf kanun yolu incelemesi sırasında duruşma açarak *kırılğan mağdurları* adli görüşme odaları aracılığıyla dinleyebileceği hâlde incelemeyi dosya üzerinden tamamlamasının yanı sıra esastan ret kararında bu hususta herhangi bir değerlendirme de yapmamıştır (bkz. § 22).

103. Bozma kararı üzerine yapılan yargılama sırasında ise adli görüşme odaları uygulamalarına ilişkin olarak 63 sayılı CBK'nın yanı sıra Adli Görüşme Odaları Genelgesi ve 30/4/2021 tarihli Yönetmelik'in yürürlüğe konulduğu ve Mahkeme tensip tutanağında bu kez *kırılğan mağdurların* ifadelerinin adli görüşme odaları aracılığıyla alınmasına karar verdiği hâlde ilk celsede bozma öncesinde verilen ara kararındaki gerekçe doğrultusunda yeniden ifade alınmasından vazgeçmiştir (bkz. § 27). Bu durumda mağdurların adli görüşme odasında yeniden dinlenmemelerine rağmen somut olayda savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edici başka güvenceler sağlanıp sağlanmadığına bakılmalıdır.

(1) Çocukların Cinsel İstismarı Suçu Bakımından

104. Bozma öncesi ve sonrası yapılan yargılamalar sırasında başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Öte yandan bozma öncesi yapılan yargılama sırasında *kırılğan mağdurların* Çocuk İzlem Merkezinde alınan ifadelerine ilişkin dökümler duruşmada okunmuş, bozma sonrası yapılan yargılamada da bu ifade alma işlemi sırasında yapılan video kaydı duruşmada başvurucuya izletilmiştir. Video kaydının izlenmesi, Mahkemeye ve savunmaya mağdurların ifade sırasındaki tavırlarını gözlemleme ve güvenilirliklerine ilişkin kendi izlenimlerini oluşturma imkânı vermiştir. Doğrulayıcı bir delil olarak olayın hemen ardından mağdurların anlatımlarını aktaran baba da (katılan Mue.M.) duruşmada dinlenmiştir. Mahkemeye göre mağdurların anlatımları ile tanığın (babanın) sanığa isnat edilen suça ilişkin anlatımları da büyük ölçüde benzeşmektedir.

105. Bunlara ek olarak *psikolog* olan adli görüşmeci mağdurlarla yaptığı adli görüşmeler sonrası Başsavcılığa sunduğu raporda mağdurların yer, zaman ve kişi oryantasyonlarının tam olduğu, anlama, algılama ve kendilerini ifade etme gibi bilişsel becerilerinin yaşları ile uyumlu olduğu, iletişime açık oldukları, sözel anlatımları ile duygulanımlarının uyumlu olduğu, sorulara kurgudan uzak doğal yanıtlar verdikleri kanaatine vardığını ifade etmiştir.

106. Diğer yandan başvuru ve müdafii, duruşma sırasında ve sonrasında sundukları dilekçelerinde özellikle mağdur beyanlarının çelişkili olduğunu ve hükme esas alınmaması gerektiğini belirtmekle birlikte beyanların hangi noktalarda ne gibi çelişkiler içerdiğini ve bu çelişkilerin mağdurların neden tekrar dinlenilmesini gerektirdiğini açıklamamıştır.

107. Buna ek olarak 5271 sayılı Kanun'un 236. maddesinin (7) numaralı fıkrasında mağdurların beyan ve görüntü kayıtlarının kimseye verilemeyeceği, aynı maddenin (8) numaralı fıkrasında da bu kayıtların yazılı tutanağa dönüştürüleceği, kayıtların ise sanık ve müdafiiye soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde izletilebileceği düzenlenmiştir (bkz. § 35). Dolayısıyla somut olayda kayıtları içeren CD'lerin başvuru ve müdafiiye verilmesine yasal engel bulunmakla birlikte başvuru ve müdafiiye, *karılğan mağdurların* soruşturma evresinde alınan ve CD'ye kaydedilen ifadelerinin aktarıldığı ifade tutanaklarına erişme imkânı verilmediğine dair aşamalarda herhangi bir itiraz ileri sürmedikleri gibi CD içerikleri başvuru ile müdafiiye hazır bulunduğu oturumda kendilerine Mahkeme tarafından izletilmiş ve bu işlemin gerçekleştirildiği duruşma tutanağı da celse arasında başvurucuya tebliğ edilmiştir (bkz. § 29). Böylelikle başvurucuya ifade tutanakları ile CD içeriğini ve duruşma tutanağını karşılaştırarak itirazlarını etkili şekilde ileri sürme imkânı da tanınmıştır. Dolayısıyla *karılğan mağdurların* adli görüşme odası aracılığıyla yeniden dinlenmelerinin daha üst düzeyde güvence sağlayacağı açık olmakla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarında da savunmanın maruz kaldığı engellerin/zorlukların yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvencelerle telafi edildiği sonucuna varılmıştır.

108. Açıklanan gerekçelerle çocukların cinsel istismarı suçu bakımından başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki taruk sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

(2) Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu Bakımından

109. Yukarıda değinildiği üzere bozma öncesi yapılan yargılama sırasında başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu açısından *karılğan mağdurların* ifadelerinin alınması işlemi sırasında yapılan video kaydı, duruşmada başvurucuya izletilmemiş; bu durum Mahkemeye ve savunmaya mağdurların ifade sırasındaki tavırlarını gözlemleme ve güvenilirliklerine ilişkin kendi izlenimlerini oluşturma imkânı vermemiştir. Öte yandan Mahkemenin ve Dairenin *karılğan mağdurları* öncelikle adli görüşme odaları aracılığıyla neden yeniden dinlenmediğine ya da video kaydını neden duruşmalarda başvurucuya izletmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşamamıştır.

110. Bu noktada *karılğan mağdurların* yeniden ifadelerinin alınmamasına ya da beyan ve görüntü kayıtlarını içeren CD'lerin duruşmada izlenmemesine ilişkin eksikliğin

çocukların cinsel istismarı suçu açısından Yargıtay tarafından bozma nedeni olarak değerlendirildiği ancak somut olayda çocukların cinsel istismarı suçu ile kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu birbiriyle bağlantılı olmakla birlikte kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun istinaf aşamasında kesinleşmesinden kaynaklanan yapısal sorun nedeniyle Yargıtayın bu yaklaşımının dosyaya yansıtılmadığı da dikkate alınmalıdır.

111. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Fatma İyitütüncü* ([GK], B. No: 2020/39936, 27/1/2026) kararında da aynı maddi vakıa konusunda istinaf ve temyiz mercilerinin farklı sonuçlara varabilmesi ve bu bağlamda maddi vakıanın sübutuna dair farklı değerlendirmeler yapılması ihtimalinin kişinin gerçekte *suçlu* olup olmadığı hususunda kesinleşmiş farklı kararlarla ortaya çıkan *çelişkili ve şüpheli* bir duruma, bunun da Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin zedelenmesine neden olabileceğini değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, anılan kararda bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir karar verildikten sonra başka bir yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin kararda belirtilmesi gerektiği, bu kapsamda istinaf aşamasında kesinleşen suç yönünden kurulan hükmün gerekçesinde kabul edilen maddi vakıa hakkında temyiz merciince farklı bir değerlendirme yapılmasının kişilerin gerekçeli karar haklarının ihlalini de gündeme getirebileceğini vurgulamış ve somut olay yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi ayrıca, bu ihlalin ilgili mevzuatta birbiriyle bağlantılı, yakın ilişkili ya da bütünlük arz eden suçlardan birine karşı temyiz kanun yolunun açık olmasının kesinleşen diğer suça karşı da kendiliğinden temyiz imkânı getirdiğine dair açık bir yasal düzenleme bulunmamasından kaynaklandığını tespit etmiştir (*Fatma İyitütüncü*, §§ 63-65, 68).

112. Sonuç olarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu açısından güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş *karılgan mağdur* (tanık) ifadelerinin mahkûmiyet kararında *belirleyici* ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda *karılgan mağdurların* (tanıkların) -mevcut yasal düzenlemeler de gözetildiğinde- adli görtüşme odası aracılığıyla yeniden dinlenmemelerinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

113. Açıklanan gerekçelerle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu görtüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

114. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

115. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

116. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

117. Tanık sorgulama hakkı, tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Musa Yılmaz Acar* [1. B.], B. No:2013/1664, 16/7/2014, § 53).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun gizlilik talebinin kabulüne ve kimlik bilgilerinin kamuya açık belgelerde GİZLİ TUTULMASINA,

B. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin olarak İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesinin 12/12/2019 tarihli kararı ile çocukların cinsel istismarı suçuna ilişkin Yargıtayın 2/11/2022 tarihli kararına yönelik her iki bireysel başvuru bakımından tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Çocukların cinsel istismarı suçuna ilişkin olarak Yargıtayın 2/11/2022 tarihli kararlarına yönelik her iki bireysel başvuru bakımından Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin olarak İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesinin 12/12/2019 tarihli kararına yönelik bireysel başvuru bakımından Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

Ç. Kararın bir örneğinin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/346, K.2019/382) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1. 2020/9807 numaralı bireysel başvuru yönünden 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

2. 2023/10094 numaralı bireysel başvuru yönünden yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 24/2/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Çoğunluk; **“çocuğun cinsel istismarı”** suçu bakımından tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine, **“kişiyi hürriyetinden yoksun kılma”** suçu bakımından ise ihlal edildiğine karar vermiştir. Cinsel istismar suçu yönünden varılan sonuca katılmakla birlikte, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından varılan ihlal tespitine katılmamaktayım.

2. Çoğunluk kararında her iki suç yönünden ortak iki tespit yapılmıştır: kırılgan mağdurların duruşmaya getirilmemesinin geçerli bir nedene dayandığı ve mağdur beyanlarının mahkûmiyette belirleyici delil niteliği taşıdığı. Bu ortak zeminden hareket eden çoğunluk, iki suç arasında birbirinden ayrıran sonuçlara ulaşmıştır. Ayrımın dayandığı tek olgu ise şudur: bozma sonrası yargılamada kırılgan mağdurların Çocuk İzlem Merkezindeki ifadelerine ilişkin video kaydı cinsel istismar suçu bakımından başvuruca izletilmiş, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından izletilmemiştir.

3. Çoğunluk, §107’de cinsel istismar suçu yönünden ihlal olmadığı sonucuna ulaşırken dayandığı güvenceleri: Video kaydının izletilmesi, katılanın duruşmada bizzat dinlenmesi ve mağdur anlatımlarıyla örtüşen ifadesi, adli görüşmecî raporu ve savunmanın çelişki iddialarını somutlaştıramamış olması şeklinde açıkça ortaya koymuştur. Çoğunluk, bu üç güvenceyi cinsel istismar suçu yönünden birlikte yeterli sayarken kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden neden aynı değerlendirmeyi yapmadığını açıklamamaktadır.

4. Kırılgan mağdur beyanlarının belirleyici delil niteliği taşıdığı ve savunmaya hiçbir aşamada soru sorma imkânı tanınmadığı bir yargılamada, video kaydının da izletilmemiş olması ihlal sonucunu destekleyen bir olgu olarak değerlendirilebilir. Ancak somut dava bu genel çerçevenin ötesinde ele alınmayı gerektiren kendine özgü bir nitelik taşımaktadır. Birleştirme kararıyla tek dosyada incelenen her iki başvuru aynı mağdurlara, aynı eylemlere ve aynı maddi vakıa ile ispat temeline dayanmaktadır. Bu nedenle ihlal sorununun her bir suç yönünden ayrı ayrı değil, dosyanın bütünü itibarıyla değerlendirilmesi zorunludur.

5. Çoğunluk, video kaydının izletilmesini güvenceler zincirinin bir halkası olarak nitelendirmiş; bu halkanın varlığını tek başına belirleyici saymamıştır. Ne var ki cinsel istismar suçu yönünden video kaydı, diğer güvencelerle birlikte anlam kazanan bir unsur olarak ele alınmışken; kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden video kaydının yokluğu, diğer güvenceler hiç değerlendirilmeksizin doğrudan ihlal sonucuna götürülmüştür. Aynı maddi vakıa üzerinde bu denli farklı iki ayrı sonuca varılması kararın iç tutarlılığını zedelemektedir.

6. Çoğunluğun cinsel istismar suçu bakımından yeterli saydığı güvenceler incelendiğinde, bunların tamamının kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden de eksiksiz biçimde mevcut olduğu görülmektedir. Katılanın beyanı yalnızca cinsel nitelikteki eylemlere ilişkin değildir; mağdurların otoparktaki kulübeye çağrıldığını, kapının kilitlendiğini ve alıkonulduklarını da içermektedir. Bu yönüyle söz konusu beyan, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun maddi unsurunu doğrudan ilgilendiren ve müstakil kanıt değeri taşıyan bağımsız bir anlatımdır.

7. Adli görüşmeci raporu da mağdurların ifadelerini suçun türüne göre ayırtmaksızın bir bütün olarak değerlendirmektedir. Bu raporun yalnızca cinsel istismar suçu bakımından güvence niteliği taşıdığını, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden ise aynı işlevi görmediğini ileri sürmek; raporun kapsamını hiçbir hukuki dayanağı olmadan bölmek anlamına gelir.

8. Somut olayda hürriyeti kısıtlama fiili, cinsel istismar eyleminin gerçekleştirilmesinin aracı ve ondan ayrılmaz bir parçasıdır. TCK m. 109/3-f ve 109/5 uyarınca bu davadaki kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu cinsel amaçla ve çocuğa karşı işlenmiş olup varlığı hukuken cinsel istismar olgusuna bağlıdır. Mağdurların kulübeye çağırılması, kapının kilitlenmesi ve alıkonulması her iki suçun olgusal zeminini aynı anda oluşturmaktadır. Aynı maddi vakıa ve ispat temeline dayanan iki suç arasında savunma imkânları bakımından bu denli keskin bir ayırım yapılması ispat temelini hukuki açıdan savunulamaz biçimde parçalamaktadır.

9. AYM, bu dosyada cinsel istismar suçu bakımından mevcut güvenceler bütünüyle değerlendirilerek ihlal olmadığına hükmetmiştir. Bu karar, söz konusu maddi vakıa ve ispat temelinin anayasal yeterliliğini tescil etmektedir. Mahkeme, aynı dosyada aynı ispat temelini anayasal yeterliliğini bir suç için tescil edip diğeri için reddedemez. Aksi yöndeki bir değerlendirme birleştirme kararının hukuki sonuçlarıyla, yargılamanın bütünü ilkesiyle ve hukukun temel tutarlılık gerekliliğiyle bağdaşmaz.

10. Bu yapısal çelişki yeniden yargılama sürecinde de kaçınılmaz olarak gün yüzüne çıkacaktır. Yeniden yargılamada yerel mahkeme video kaydını izleterek aynı delil temeli üzerinde yeniden karar verecektir: aynı mağdurlar, aynı ifadeler, aynı adli görüşmeci raporu, aynı katılan beyanı. Bu karar Anayasa Mahkemesi önüne yeniden geldiğinde ise Mahkeme, cinsel istismar suçu bakımından aynı dosyada tescil ettiği ihlal olmadığı gerekçesiyle bağlı kalacak ve tutarlılık zorunluluğu nedeniyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden de farklı bir sonuca ulaşamayacaktır. Bugün tespit edilen ihlalin giderilmesi böylece yapısal olarak imkânsız hâle gelmektedir. Başvurucuya tanınan şey gerçek bir hak güvencesi değil; 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin öngördüğü anlamda ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmaktan uzak, usul ekonomisini ve makul sürede yargılanma hakkını da zedeleyen, öngörülebilir biçimde aynı noktaya dönen bir usul sürecinden ibarettir.

11. Yukarıda açıkladığım nedenlerle çoğunluğun kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından varılan ihlal tespitine katılmamaktayım.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU